

ŽIVOT PO BOKU VÁLEČNÉHO HRDINY (SOUŽITÍ MANŽELŮ SOLDÁNOVÝCH V POÚNOROVÉM ČESKOSLOVENSKU)¹

Kamil Rodan

Ukončení bojů druhé světové války a osvobození Československa představovaly pro dospívající předválečnou generaci nositelů prvorepublikových ideálů významnou životní křižovatku. Před zásadním rozhodnutím, jak se uplatnit v nově se utvářející společnosti, se ocitla také čtyřiatřicetiletá Zdenka² Jančíková z Prostějova.³ Dcera středoškolského profesora a absolventka dívčího reálného gymnázia se totiž po osobních zkušenostech z období okupace⁴ musela v euforii nabitých květnových dnech roku 1945 rozhodnout, jak naloží se svým životem a jakým způsobem se zapojí do budování poválečné československé demokracie.

Do rodného Prostějova se Zdenka Jančíková vrátila v průběhu května 1945⁵ okradená „od Rusů o šaty a od buržoazie o iluze.“⁶ Silně ovlivněna ot-

¹ Předložená studie vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Slezské zemské muzeum (DKRVO, MK000100595), interní grantový projekt SZM č.IGS201608/2016.

² Zdena Jančíková byla křtěna jako Zdenka /Zdeňka, s přibývajícím věkem však používala častěji variantu jména Zdena.

³ Zdena Jančíková (provdaná Soldánová) se narodila 10. listopadu 1921 v Prostějově, zemřela 12. července 2013 tamtéž. In: Opis rodného a křestního listu (20. srpna 1927); ověřená kopie oddacího listu (11. srpna 1947) a protokol o předběžném šetření ve věci řízení o dědictví po Zdeňce Soldánové (21. srpna 2013, vše archiv autora).

⁴ Zdena Jančíková odmaturovala na prostějovském Dívčím reálném gymnáziu na počátku června 1941. Po zavření vysokých škol měla jako dcera penzionovaného středoškolského profesora s legionářskou minulostí omezené možnosti dalšího studia. Odešla proto z pověření pracovního úřadu na Vysočinu, kde u firmy Leopold Jahoda, parní pila a tesařství v Moravských Budějovicích, vykonávala od října 1941 do konce války kancelářské práce. In: *Vlastní životopisy (Běh života) Zdeny Soldánové ze dne 14. září 1948* (archiv autora).

⁵ O Prostějově a okolí za druhé světové války a krátce po ní např. PŘÍVAL, Vojtěch: *Prostějovsko za války: vzpomínky a dokumenty z let 1939–1945*, Prostějov 1948; BARTOŠ, J. et al.: *Prostějov: dějiny města 2*. Prostějov 1999.

⁶ JANČÍK, František: *Chlapec, který se neproslavil*, s. 273. (rukopisné vzpomínky, archiv autora).

covými politickými názory⁷ a životními zkušenostmi⁸ se proto bezprostředně po válce přihlásila do učitelského kurzu pro středoškoláky pořádaného v letních měsících roku 1945 Státním koedukačním ústavem učitelským v Olomouci. V průběhu prázdnin získala mladá adeptka učitelství požadované znalosti v pedagogice, elementární metodice, praktických cvičeních, českém jazyku, hudební výchově a zpěvu. Vyzbrojena těmito znalostmi (osvobozena byla s ohledem na vysvědčení dospělosti od vlastivědy, matematiky, přírodopisu, zvláštní zdravotvědy, fyziky, chemie a tělesné výchovy) předstoupila 31. srpna 1945 před komisí, složenou z předsedy Smejkal, zatímního správ-

⁷ Díky otcovu vřelému přátelství s českým filozofem a sociologem Josefem Ludvíkem Fischerem (1894–1973), se stala dospívající Zdenka Jančíková stoupenkyní Fischerovy skladební filozofie navazující na strukturální metody v jednotlivých vědách, preferujících jednotlici celek před neredukovatelnými avšak navzájem spojenými jednotlivinami s přesně definovanou funkcí v rámci daného řádu. Základ Fischerova systému tvořily vedle pojmů celek, struktura a funkce také vazba, hierarchie a řád. Každá řádová forma naplňuje účel daného vývojového stupně a po jejím, alespoň částečném naplnění, umožňuje vznik vyšší, díky většímu počtu vztahů však mnohem křehčí formě. Výklad strukturálně pojaté skutečnosti přenesl Fischer také na společnost a kulturu, které představuje jako vrchol vývojové hierarchie jako celku. Existence a rozvoj společnosti je pak Fischerovi podmíněn soustavným napětím mezi zachováním a rozvojovým principem. In: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/fisjl.html>. V politické rovině si Zdenčin otec prof. Jančík vykládal Fischerovu filozofii jako „synthesu demokracie, bolševismu, fašismu a nacismu“ a poznamenal, že na ni jeho blízký přítel pracoval horečně „jakoby tušil, že něco takového národ bude brzy potřebovat.“ a zároveň podtrhuje „byla v tom svoboda, ale i řád, byla v tom humanita i tvorba, byly v tom masy, ale i jednotlivci, počítalo se tu s vlastenectvím tak i světovými poměry. Proti řádům kvantitativním, proti kapitalismu i komunismu, byl to řád kvalitativní, lidový.“ In: rukopisné vzpomínky Františka Jančíka s názvem *Chlapec, který se neproslavil*, s. 139–140 (archiv autora).

⁸ František Jančík (1890–1952) se narodil ve Vřesovicích v rodině koláře. Studoval na klasickém gymnáziu v Prostějově a po maturitě sloužil jako jednoroční dobrovolník u císařských myslivců v rakouských Tyrolích. Poté pokračoval ve studiu na učitelském ústavu v Kroměříži a do mobilizace v roce 1914 pracoval na obecné škole v Otínovsi. Za 1. světové války bojoval na ruské frontě, kde po zajetí (1916) vstoupil v roce 1918 do československých legií. Po návratu do osvobozené vlasti v roce 1920 vyučoval na obecné škole v Prostějově, chlapecké škole ve Zlíně, a po odborných zkouškách z českého jazyka, dějepisu, zeměpisu a chlapeckých ručních prací na Masarykově škole v Prostějově. Přestože složil inspektorskou zkoušku u mistodržitelství v Brně, inspektorem ustanoven nebyl. V roce 1941 byl penzionován, do konce války pracoval jako kancelářský pomocník okresního úřadu a později jako tajemník Společstva lakýrníků a natěračů. Po válce (1945) byl jako aprobeovaný odborník zvolen do inspektorské komise, jejímž úkolem bylo převést okupační školství do normálních poměrů. Následně vyučoval jako učitel a později ředitel střední chlapecké školy, umístěné v budově prostějovského gymnázia. V té době byl také publicisticky činný. V roce 1950 odešel v šedesáti letech do penze a po dvou těžkých operacích zemřel v roce 1952 v Brně. In: Nedatovaný životopis, vlastní životopis z roku 1950 a nedatovaný strojopis k výročí úmrtí (archiv autora), více o legionářích z Prostějova a okolí CYDLÍK, Tomáš – VÁCLAVÍK, Oldřich: *Českoslovenští legionáři okresu Prostějov: 1914–1920*, Prostějov 2001; CYDLÍK, Tomáš – VÁCLAVÍK, Oldřich: *Českoslovenští legionáři – rodáci a občané okresu Prostějov: 1914–1920*, Prostějov 2001.

ce Krymla a třídního učitele Vránu ke složení zkoušky učitelské dospělosti. Jelikož Zdenka Jančíková před komisí prokázala, že je odborně připravená věnovat se odpovědně učitelskému povolání, konstatovali zkoušející, „hledíc k tomuto výsledku, přisuzuje se kandidátce vysvědčení dospělosti. Tím prohlašuje se za způsobilou, aby byla zatímne ustanovena učitelkou na veřejných školách obecných s vyučovacím jazykem českým.“⁹

Úspěšné složení učitelských zkoušek znamenalo pro Zdenku Jančíkovou zahájení dlouholeté pedagogické dráhy, na jejíž výkon se v době poválečného optimismu upřímně těšila. Okresní školní výbor v Prostějově proto rád v souladu s výnosem brněnské Zemské školní rady vyhověl žádosti čerstvé absolventky, a od září 1945 ustanovil Zdenku Jančíkovou pomocnou učitelkou na měšťanské škole v Plumlově.¹⁰ Po dvouletém působení na plumlovské měšťance složila Zdenka Jančíková v Olomouci na konci listopadu 1947 také zkoušku učitelské způsobilosti pro školy obecné, čímž se plně kvalifikovala pro práci učitelky na plumlovské obecné škole, kde vyučovala po následující dva roky.

Rok 1947, v jehož závěru se Zdenka Jančíková plně etablovala v učitelském povolání, se významně zapsal také do jejího osobního života. Na počátku srpna 1947 totiž nadšená pedagožka legalizovala v kapli prostějovského gymnázia svůj vztah s důstojníkem československé armády majorem Karlem Soldánem,¹¹ kterého tímto aktem pojala za svého zákonitého manžela.¹² Nezpochybnitelným startem do společného života se stalo manželům Soldánovým vědomí, že Karlova účast v domácím i zahraničním odboji¹³ a Zdenčino

⁹ Opis vysvědčení dospělosti pro školy obecné vydané Státním edukačním ústavem učitelským v Olomouci 31. srpna 1945 (archiv autora).

¹⁰ Měšťanskou školou rozumíme druhý stupeň tehdejší obecné školy.

¹¹ Karel Soldán se narodil 26. října 1917 v Čechovicích okr. Prostějov, zemřel 2. srpna 2001 v Prostějově. In: Rodný a křestní list (8. dubna 1947), ověřená kopie oddacího listu (11. srpna 1947), úmrtní list (8. srpna 2001) a protokol o předběžném šetření ve věci řízení o dědictví po Karlu Soldánovi ze dne 13. září 2001 (vše archiv autora).

¹² Z ověřené kopie oddacího listu, vydané 11. srpna 1947 farním úřadem církve československé v Prostějově, je zřejmé, že spolu již Zdenka Jančíková s Karlem Soldánem nějakou dobu žili, neboť jako bydliště obou snoubenců je uveden prostějovský byt nevěstinných rodičů na Žižkově náměstí č. 7. (ověřená kopie oddacího listu z 11. srpna 1947, archiv autora).

¹³ Karel Soldán se jako absolvent vojenské akademie v Hranicích na Moravě a voják z povolání neztotožnil s politikou nacistického Německa vůči Československu a krátce po vyhlášení protektorátu v březnu 1939 se v rámci odbojové organizace Obrana národa zapojil do ilegální činnosti. V květnu 1940 opustil přechodem přes jižní Moravu a slovenskou Nitru ilegálně Protektorát Čechy a Morava. Z maďarské Budapešti se pod ochranou francouzského konzula dostal přes Jugoslávii, Řecko a Turecko do libanonského Bejrútu, kde se stal členem československé zahraniční jednotky na Středním východě. Po několikaměsíčním nasazení na palestinském, syrském a egyptském bojišti byl v létě 1941 odvelen jako styčný důstojník k polské

občanské povolání učitelky budou v podmínkách poválečného Československa dostatečnou zárukou odpovídajícího společenského statusu a klidného života. Události postihnouli Československo krátce po „Vítězném“ únoru 1948 však měly manželům Soldánovým brzy ukázat, že se ve svých očekávaních značně zmýlili, a jejich životní cesty se budou ubírat zcela jiným směrem, než předpokládali.

Únorový převrat osmačtyřicátého roku a převzetí moci komunisty znamenal v dějinách Československa a jeho obyvatel přelomové období. Nastupující politická garnitura se ve snaze upevnit vedoucí postavení komunistické strany v československé poválečné společnosti a uplatnit monopol moci v řídicích orgánech, státních a hospodářských institucích včetně zámožných a masových organizací, rozhodla v rámci zostřujícího se třídního boje definovat odpůrce právě se etabloujícího režimu a pomocí vnitřních stranických mechanismů a zahraniční sovětské pomoci je také zlikvidovat. Hlavní překážkou na Stalinem proklamované a Gottwaldem převzaté cestě od kapitalismu ke komunismu se pak československým straníkům staly především privilegované společenské vrstvy první republiky nesoucí odkaz prezidentů „Osvoboditelé“ a „Budovatelé“. Demokratičtí politikové, vojenští činitelé, církevní hodnostáři, soukromí podnikatelé a představitelé inteligence se v nově nastolených podmínkách po únoru 1948 stali v očích komunistů nežádoucími parazity, jejichž osud měl být co nevidět zpečetěn.¹⁴

Změny nastupujícího režimu poznali na vlastní kůži krátce po únoru 1948 také manželé Soldánovi. Požadavek komunistů na angažovanost učitelů v započatém procesu přestavby československé společnosti po sovětském vzoru a snaha po vytvoření učitele-komunisty jakožto vzoru pro nastupující generace však nejprve postihl samotnou Zdenu. A tak proto když se po osvětové přednášce rektora olomoucké univerzity Josefa Fischera k prostějovskému učitelstvu rozhodl po vzoru svého dlouholetého přítele vstoupit do Komu-

brigádě karpatských střelců a odtud do severoafrického Tobruku. Po invazi spojeneckých jednotek na Sicílii v červenci 1943 byl Karel Soldán přesunut do Británie, kde byl po vyléčení z malárie přidělen na exilové Ministerstvo národní obrany, kde na oddělení zpravodajských služeb setrval do konce války. Po návratu do vlasti na počátku června 1945 vyučoval nejprve na vojenské akademii v Hranicích, později se pak stal velitelem školy pro důstojníky v záloze v Brně. V letech 1945–1948 sloužil v různých posádkách na území Československa. In: *Podplukovník Karel Soldán – Nic není zapomenuto, nikdo nebude zapomenut*. In: *Stráž lidu*, 11. července 1990, s. 3.

¹⁴ K únoru 1948 blíže např. KOCIÁN, Jiří – DEVÁTÁ, Markéta (ed.): *1948: únor 1948 v Československu: nástup komunistické totality a proměny společnosti*, Praha 2011; KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru*, Praha 1997; KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1945–1948*, 2. část. Praha 1991 ad.

nistické strany Československa Zdenin otec František Jančík,¹⁵ odhodlala se po zralé úvaze ke stejnému kroku krátce po únorových dnech roku 1948 také jeho dcera. Vstup Zdeny Soldánové do strany však představoval, jak to ostatně ukázala další léta, zásadní omyl učitelčina života.

Kandidátka, a posléze i členka plumlovské buňky Komunistické strany Československa, se stejně jako její kolegové aktivně zapojila do budování poválečné školské soustavy. Vedle klasické pedagogické praxe se mladá a snaživá učitelka angažovala v Plumlově zejména v oboru kulturní a výchovné práce. Zdena Soldánová se proto stala brzy vedoucí kulturní úderky Československého svazu mládeže, lektorkou osvětové besedy, jednatelkou výboru žen Komunistické strany Československa a místního Sokola. I přes velké pracovní nasazení však Zdena Soldánová nezapomněla na svůj profesní růst a na konci listopadu 1950 předstoupila před brněnskou zkušební komisi, kterou byla po složení předepsané zkoušky prohlášena „za velmi dobře způsobilou vyučovati jazyku českému, zeměpisu a dějepisu na středních školách s českým vyučovacím jazykem.“¹⁶

Komunistická mašinerie, která po únoru 1948 pozvolna roztáčela své pečlivě promazané soukolí, si však brzy našla svou oběť také v majoru Soldánovi. Účastník západního zahraničního odboje a československý hrdina se stal, stejně jako mnozí jeho druhové ve zbrani, novým mocipánům díky svým kontaktům s „imperialisty“ a nepokřiveným vzpomínkám značně nepohodlný. Již na počátku června 1948 byl proto Karel Soldán odeslán na nucenou dovolenou, a k prvnímu prosinci téhož roku byl bez udání důvodu degradován a propuštěn z československé armády do civilu.

Od poloviny prosince 1948 byl někdejší československý hrdina a držitel řady našich i zahraničních vyznamenání přinucen pracovat v plumlovském Průmstavu jako stavební dělník. Změnu politického klimatu rozpoznal Karel Soldán nejen na základě informací o osudech svých spolubojovníků, ale

¹⁵ František Jančík však ve svých nepublikovaných rukopisných vzpomínkách uvádí, že do strany vstoupil pouze z dobové podmíněnosti a to, stejně jako Josef Fischer, nikoliv bez výhrad. Vzdělanému pedagogovi, který za první republiky publikoval u sociálních demokratů, dali představitelé strany po únoru 1948 „nůž na krk“, a tím urychlili jeho rozhodování. V kritickém postoji intelektuála, kterého později tatáž „strana vyhodila ze školy a uškodila oběma jeho dětem“, stojí profesor Jančík na pozici svého dlouholetého přítele Josefa Fischera, který při svém vstupu do Komunistické strany Československa prohlásil: „Dnes je venku pošmourno, ale zde je světlo, umělé světlo a na tomto jevišti, kde se obvykle odehrávají různé ty lidské tragikomedie, stojím dnes jako herec já.“ S ohledem na fakt, že se František Jančík ani po únoru 1948 netajil svými názory, nebylo jeho postavení ve straně silné, a jak sám poznamenal, neznamenal v ní nic. In: JANČÍK, František: *Chlapec, který se neproslavil*, s. 140. (rukopisné vzpomínky, archiv autora).

¹⁶ Vysvědčení učitelské způsobilosti pro střední školy ze dne 24. listopadu 1950 (archiv autora).

zejména z odpovědi ministerstva národní obrany z konce listopadu 1948, kterou mu bylo odepřeno vydání osvědčení o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (paragraf 8 zákona ze dne 19. prosince 1946 č. 255 Sb.) s odůvodněním, že se podle paragrafu 1, odstavce 3, písmena e) výše uvedeného zákona projevil vůči Československu jako osoba protilidová a protidemokratická.

Odmítnutí vydat Karlu Soldánovi osvědčení příslušníka československé zahraniční armády však bylo ze strany ministerstva národní obrany pouze předehrou k represím, které byly vůči němu a jeho spolubojovníkům uplatněny na podzim 1949. „Přijelo pro mne domů několik orgánů, kteří mimo mého zatčení provedli u mne domovní prohlídku, a to takovým způsobem, že celý byt zcela rozházeli a přitom zabavili všechny písemnosti, ke kterým se dostali,“¹⁷ vzpomínal Soldán na večerní zásah prostějovských příslušníků v polovině listopadu 1949 předtím, než jej „orgánové“, jak je v protokolu pro okresní prokuraturu v květnu 1968 nazval, odvezli v rámci akce hromadného zatýkání důstojníků na prostějovskou služebnu Státní bezpečnosti v Milíčově ulici. Po vykonání nezbytných administrativních úkonů jej však prostějovští „orgánové“ dále nevyšetřovali a místo toho zadrženého ihned postoupili vyšší šarži do nedaleké Olomouce. Při několikahodinovém výslechu v budově naproti někdejšího vojenského velitelství, během kterého mu nikdo nesdělil předmět ani důvody vedoucí k jeho zatčení, viděl někdejší bojovník za svobodu, „že orgánové Státní bezpečnosti odváděli z různých místností mnohé osoby tak dobitě, že se nemohly ani pohybovat.“¹⁸

Přestože měl Karel Soldán štěstí, že proti jeho osobě nebyla v Prostějově ani Olomouci použita žádná forma fyzického násilí, hrůzné zážitky ze zadržení, transportů a výsledků zůstaly v jeho paměti až do konce života. Ani Olomouc však pro bývalého majora československé armády nepředstavovala cílovou stanici. Zhruba po čtyřech dnech byl totiž převezen po železnici do Brna, kde byl v jednom z tamních bunkrů společně s ostatními zadrženými svlečen do naha a za ponižujících podmínek před transportem do Mladé Boleslavi umístěn na samotku. Cesta do Mladé Boleslavi už probíhala s rukama spoutanýma za zády. Na zvláštním oddělení, určeném výhradně pro bývalé důstojníky československé armády, se Karel Soldán setkal od vojáků základní služby a místních dozorců s dalším ponižováním a nedůstojnými praktikami. „Ani v Mladé Boleslavi, snad proto, že nevypadám na agresiv-

¹⁷ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 2.

¹⁸ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 2.

ního typu, nebylo na mně použito fyzického násilí. Mohu však potvrdit, že na ostatních, zejména sousedních celách, docházelo k bití tam umístěných osob, neboť bylo slyšet rány, sténání a pláč. Toto bití bylo dosti časté,¹⁹ vzpomínal na boleslavské intermezzo na počátku května 1968. Na druhou stranu byl Karlu Soldánovi v Mladé Boleslavi přetlumočen výměr Krajského národního výboru v Olomouci z konce listopadu 1949, kterým byl na základě § 2, ods.1 zákona ze dne 25. října 1948 číslo 247 Sb. zařazen na dva roky do tábora nucené práce ve věznici na Mírově. V odůvodnění likvidačního rozhodnutí stálo, že byl „Karel Soldán dnem 1. prosince 1948 propuštěn jako nespolehlivý příslušník čsl. armády. Po svém propuštění se sice zapojil do pracovního procesu, avšak stýká se s osobami, které jsou krajně nepřátelsky zaujaty proti dnešnímu státnímu zřízení, jejichž prostřednictvím koná drobnou rozkladnou práci, která je veřejným míněním považována za ohrožování lidové-demokratického zřízení.“²⁰ O jakou podvratnou činnost se jednalo, a komu měl vlastně škodit, se někdejší major československé armády nikdy nedozvěděl. Proti rozhodnutí Krajského národního výboru v Olomouci se Soldán sice na konci ledna 1950 odvolal, podle březnového sdělení ministerstva vnitra však svou námitkou skutečnosti a důvody vedoucí k jeho zařazení do tábora nucené práce nevyvrátil a také stanovená dvouletá doba pobytu v táboře zůstala rozhodnutím odvolací komise nedotčena.²¹

Již příjezd na Mírov 21. ledna 1950 znamenal pro Karla Soldána a jeho spoluvězně šok. Křik, ponižování a nadávky do „důstojnických a oficírských sviní“²² střídalo bití a veřejné lynčování.²³ V mírovské věznici se Soldán ocitl společně s dalšími zhruba dvěma až třemi stovkami účastníků odboje. Jak se později dozvěděl, rozkaz k fyzické a psychické likvidaci britských letců, zahraničních důstojníků, ale i příslušníků domácího odboje a vězňů z koncentračních táborů pocházel od náměstka ministra národní obrany, brigádního generála Bedřicha Reicina, a náměstka ministra národní bezpečnosti Karla Švába. Mírovští vězni museli podle Soldánovy výpovědi z počátku května 1968 „sedět na lavici takovým způsobem, že jsme museli mít ruce položené na stehnách svých nohou a nesměli jsme se vůbec hýbat. Pokud někomu ruka upadla, tak bylo použito násilí tím, že byl vyvolán na chodbu a tam

¹⁹ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 3.

²⁰ Výměr Krajského národního výboru v Olomouci ze dne 24. listopadu 1949 (archiv autora).

²¹ Výměr ministerstva vnitra ze dne 1. března 1950 (archiv autora).

²² Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 3.

²³ Ke způsobu zacházení s vězni blíže KÝR, Aleš: *Způsoby zacházení s vězni v ČSR v letech 1945–1955 (Přehled základních předpisů)*. Opava 2002.

dobit. Určitým pravidlem bylo, že mnozí z vězňů byli vyvoláváni po jednom a později po dvou na chodbu a tam určitá skupina civilistů nebo i příslušníků tam proti nim používala hrubého fyzického násilí. Dokonce se stalo i to, že například na velikonoční pondělí nebo neděli, se museli někteří vězni vzájemně bít po zadku řemenem. Když některý zpočátku odmítl, tak napřed dostal od orgánů a poté musel vykonat totéž jeho spoluvězeň. Bylo sledováno, jak kdo bije a v případech, že se zdálo orgánům, že bije slabě, musely být rány opakovány.²⁴

Zprávy o manželově putování po československých věznicích Zdena Soldánová k dispozici neměla. Naposledy se s manželem viděla v den jeho zatčení. Na konci listopadu 1949 se sice na Místním národním výboru v Plumlově dozvěděla, že mu byl vyměřen dvouletý trest nucených prací na Mírově, podrobnosti o nástupu trestu nebo pobytu manžela na Mírově však neměla. Po několika marných pokusech získat informace o manželovi přímo v mírovské věznici, se proto v lednu 1950 obrátila s dotazem přímo na Ministerstvo vnitra v Praze. „Třikrát jsem se v táboře telefonicky tázala, a bylo mi řečeno, že tam není a výměr, kterým by tam byl přidělen, také ne. Poněvadž se tedy již přes dva měsíce dotazuji bezpečnostních úřadů v Prostějově, Olomouci i Brně, které mne bezvýsledně odkazují jeden na druhého a nikde se ani místo jeho pobytu nemohu dovědět, obracím se se svou prosbou na Vás. Je-li to možné, sdělte mi tedy, prosím, kde je,²⁵“ tázala se zoufalá manželka ve snaze dopátrat se jakékoliv relevantní stopy o místě pobytu svého manžela.

Když se Zdeně Soldánové zpráva o manželově umístění do mírovské věznice o pár týdnů později přeci jen potvrdila, požádala na základě manželových dopisů společně se svým tchánem Janem Soldánem s ohledem na manželovo chatrné zdraví a v důsledku recidivy záchvatů malárie, kterými trpěl již během druhé světové války, o jeho propuštění do domácí péče. Ve snaze docílit kýženého výsledku se Zdena Soldánová rozhodla zdůvodnit svou žádost politicky, a apelovat tím na tiskem proklamované soudružské cítění. „Odvalu k této prosbě čerpáme ze skutečnosti, že jeho rodiče jsou dlouholetí příslušníci KSČ, otec sám byl jedním ze zakladatelů strany a jejím členem nepřetržitě od roku 1922. Karel Soldán pochází z chudé dělnické rodiny a byl v duchu socialismu a komunismu vychováván. Domníváme se, že jeho provinění je spíš osudové než skutečné,²⁶“ psala Zdena Soldánová

²⁴ Vojeňský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 4–5.

²⁵ Vojeňský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Dopis Zdeny Soldánové na ministerstvo vnitra v Praze, leden 1950.

²⁶ Vojeňský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Dopis Zdeny Soldánové a Jana Soldána na bezpečnostní referát Krajského národního výboru v Olomouci ze dne 21. května 1950.

s otcem vězněného Janem Soldánem bezpečnostnímu referátu-ustanovovací komisi pro tábor nucené práce při Krajském národním výboru v Olomouci.

Podle zprávy vrchního strážmistra Kohlíčka z mírovské věznice, proslaveného mezi tamními vězni svými sadistickými sklony, kterému se žádost o propuštění chovance Soldána dostala v průběhu června 1950 k vyjádření na stůl, „žádost nepřichází vůbec v úvahu, neboť po dobu svého zařazení, se jmenovaný neprojevil ani zvláštní pracovní morálkou ani politickým postojem. Naopak pronáší provokační řeči proti dnešnímu zřízení.“²⁷

Zatímco se manželka Karla Soldána snažila v rámci svého povolání pedagožky zapojit do kolektivu a svou nadměrnou aktivitou ve školní i mimoškolní činnosti vytvořit sobě i manželovi lepší podmínky k dalšímu vyjednávání s věznicí a úřady, obrátil se otec vězněného Jan Soldán v polovině srpna 1950 se svou žádostí o synovo propuštění přímo na prezidenta republiky Klementa Gottwalda. Krejčovský dělník z Čechovic u Prostějova vylíčil soudruhu prezidentovi svůj i synův životní příběh, a s důrazem na svou vlastní komunistickou minulost a synovu komunistickou výchovu požádal prezidenta republiky o prošetření synova zatčení a uvalení vazby. „V tomto případě se na Tebe, soudruhu presidente obracím. Je-li skutečně pravda, že můj syn neprováděl žádnou protistátní činnost, a myslím, že ji neprováděl, protože by jinak šel před soud lidu a nikoliv bez soudu aby dostal dva roky nucené práce, pak Tě prosím, soudruhu presidente, abys dal mému synovi milost a propustil ho na svobodu. I když by se nějak provinil, nemůže být jeho provinění velké, protože by jinak tábor nucené práce nedostal,“²⁸ domáhal se Jan Soldán pro syna, vycházející z jeho dopisu a tvrzení, že nic neprovedl a přece bylo na něm spácháno bezpráví, milost a propuštění na svobodu.

Ministerstvo národní bezpečnosti, kterému byla žádost Soldánova otce prezidentskou kanceláří postoupena k vyřízení, kontaktovalo z logiky věci ministerstvo národní obrany, pod které Karel Soldán jakožto bývalý voják organizačně spadal. Propuštění z vězení však přestalo být aktuální v momentě, kdy ministerstvo národní obrany vylíčko Soldánův zjevně negativní vztah k československému lidově-demokratickému zřízení a jeho armádě. „Po návratu do vlasti projevoval se jako přívrželec politiky kapitalistických států a svým smýšlením se na veřejnosti ani při výkonu služby netajil. Ani v nejmenším neprokázal snahu po zapojení do budování armády v duchu lidově demokratickém a svým chováním v době mimo služební dopouštěl se činů, které byly v rozporu s chováním řádného občana, tím více příslušní-

²⁷ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Vyjádření vrchního strážmistra Kohlíčka, tábor nucené práce Mírov, 28. června 1950.

²⁸ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Žádost Jana Soldána prezidentu republiky ze dne 18. srpna 1950.

ka armády,²⁹ stálo v ministerské relaci ukončené verdiktem, podle kterého „u jmenovaného vzhledem k jeho minulosti, trvale zápornému postoji k lidově demokratickému státnímu zřízení jakož i povahovým vlastnostem je nebezpečí, že by byl získán reakcí k protistátní činnosti, resp. že by uskutečnil útok do zahraničí.“³⁰

Ještě rok se maláři a horečnatými stavy sužovaný vězeň, jeho manželka a otec snažili přesvědčit vedení věznice a nadřízené orgány o neoprávněném zařazení Karla Soldána do tábora nucené práce. Až na základě několika intervencí a řady žádostí obdržel bývalý příslušník československé armády Karel Soldán 2. června 1951 vyjádření velitele tábora nucené práce, kterým mu byl ze zdravotních důvodů pobyt na Mírově přerušen. „Ponechává se Vám na vůli, kde se hodláte léčit nebo kde chcete bydlet, ale Vaší povinností jest oznámit zdejšímu velitelství Tábora nucené práce Mírov každou změnu Vašeho působiště,³¹ stálo v inkriminovaném dokumentu.

Tři dny po propuštění Soldána na zdravotní dovolenou iniciovalo vedení mírovského tábora nucené práce propuštění vězně na svobodu. Důvodem k tomuto kroku se stal zejména zdravotní stav vězně. Přestože vedení tábora svůj návrh podepřelo tvrzením, že se „po celou dobu pobytu ... choval slušně a nezávadně, takže na něho nebylo z této stránky žádných stížností,³² zdůraznilo v posudku vydaném o pár dnů dříve, že „chovanec se jeví jako osoba neustálená a neupřímné povahy. Jest možno o něm tvrditi, že jest stoupencem politiky západních mocností a že nenašel dosud kladu k dnešnímu lidově-demokratickému zřízení a socialismu. Kritizoval dosti často linii Komunistické strany Československa. Pokud se mu podařilo sehnati zprávy z rozhlasu nebo tisku, rozebíral tyto a prodebatovával je s chovanci stejného smýšlení.“³³

Případ Karla Soldána však očividně nebyl jediným případem podobného druhu. Při přešetřování záležitostí chovanců Tábora nucené práce Mírov bylo

²⁹ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Zpráva ministerstva národní obrany ministerstvu národní bezpečnosti ze dne 16. listopadu 1950.

³⁰ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Zpráva ministerstva národní obrany ministerstvu národní bezpečnosti ze dne 16. listopadu 1950.

³¹ Přerušení pobytu v Táboru nucené práce Mírov ze dne 2. června 1951 (archiv autora).

³² Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Návrh na propuštění vězně z tábora nucené práce na svobodu ze dne 5. června 1951.

³³ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Posudek na chovance za dobu jeho pobytu v Táboru nucené práce Mírov ze dne 30. května 1951.

smíšenou revizní komisí konstatováno, že zařazení Karla Soldána do příslušného nápravného zařízení bylo neoprávněné a k 11. červenci 1951 nařídila jeho propuštění. Ten, vědom si problémů, které mu zadržením a uvězněním vznikly, a do budoucna ještě vzniknou, požádal v polovině července 1951 ministerstvo práce a sociální péče o zaslání potvrzení o neoprávněnosti jeho zařazení do Tábora nucené práce Mírov. Z komunikace mezi ministerstvem práce a sociální péče, ministerstvem spravedlnosti, ministerstvem národní bezpečnosti a vyšetřující komisí Tábora nucené práce Mírov je však zřejmé, že nikdo ze zúčastněných neměl v úmyslu Karlu Soldánovi ani komukoliv jinému potvrzení podobného druhu vydat. Na reverzu přípisu Sboru uniformované vězeňské stráže (působícího pod ministerstvem spravedlnosti) z poloviny srpna 1951, určenému ministerstvu národní bezpečnosti, totiž stojí, že „podle usnesení vyšetřovací komise pro Tábor nucené práce Mírov bylo rozhodnuto, že potvrzení, ať již oprávněné nebo neoprávněné, zařazeným osobám se prozatím vydávat nebudou.“³⁴ Na základě této jediné stručné věty byla žádost Karla Soldána označena jako bezdůvodná a jako taková odložena ad acta.

Návrat do běžného života nebyl pro Karla Soldána ani jeho ženu právě jednoduchý. Když se totiž propuštěný vězeň přesně podle instrukcí Krajského vojenského velitelství v Olomouci, kterému byl povinen hlásit každou změnu v zaměstnání i bydlišti, dostavil na Pracovní úřad v Prostějově, sdělili mu, že může po propuštění z vězení pracovat pouze manuálně, a to jen se souhlasem tehdejší Krajské vojenské správy. Když proto pracovní úřad Karlu Soldánovi podle tehdejších směrnic nabídl místo výpomocného dělníka ve skladu národního podniku Agrostroj, a Krajská vojenská správa s tímto pracovním zařazením vyjádřila v polovině června 1952 souhlas, neprodleně tam bývalý účastník domácího i zahraničního odboje nastoupil.

Zdena Soldánová, jejímž úkolem bylo před i po manželově návratu domů zabezpečit rodinný rozpočet, přijímala na plumlovské škole ve snaze vylepšit politický a morální profil rodiny stále nové a nové stranické závazky. Kromě vlastní pedagogické praxe vedla jeden rok školení skupiny Komunistické strany Československa, nacvičovala recitační pásma a dětská vystoupení, hrála divadlo s plumlovskými ochotníky, a angažovala se v místním Sokole. Navyšování nových povinností však dlouho neunesla a pro celkové vyčerpání a povážlivý zdravotní stav musela na důraznou výzvu psychiatra většiny mimoškolní práce zanechat. Svého zdravotního stavu využila pedagožka

³⁴ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Vyjádření Ministerstva spravedlnosti-velitelství SVS-TNP Ministerstvu národní bezpečnosti ze dne 14. srpna 1951.

v roce 1955 také k žádosti o vyškrtnutí z řad členstva Komunistické strany Československa. S ohledem na fakt, že se psychické problémy, zvláště pak podložené lékařskou zprávou, považovaly za dostatečně uznatelný důvod k odchodu ze strany, jí bylo bez problémů vyhověno.

Do Prostějova, kam se manželé přestěhovali na konci letních prázdnin 1956, tedy Zdena Soldánová přišla již jako nestranička. Události předchozích let, spojené s otcovým nuceným odchodem do penze a manželovým neoprávněným vězněním, ji z komunistické ideologie a stranických praktik vyléčily natolik, že se již do strany nikdy nevrátila a svou politickou neangažovanost vyvažovala stejně jako kdysi na Plumlově hromaděním nepolitických funkcí a pořádáním školních i mimoškolních akcí.

Po nástupu na Rejskovu základní školu v Prostějově na počátku září 1956, kde se na druhém stupni věnovala výuce dějepisu a českého jazyka, pracovala rok jako skupinová vedoucí pionýrské organizace a ve škole vedla také v rámci tvořivosti recitační kroužek. Organizačně se podílela také na každoročním festivalu recitačních souborů Wolkerův Prostějov, na kterém její svěřenci získali nejedno ocenění, včetně nejvyšší mety v podobě 1. ceny v kategorii jednotlivců. Praktické zkušenosti z mimoškolní činnosti využila Zdena Soldánová také při přednáškách pro učitele v Prostějově a Gottwaldově, a při pedagogickém čtení nazvaném *Jak pracuji s recitačním kroužkem* (1964). Nadměrnou aktivitou odváděla pedagožka záměrně pozornost od svého nestranictví a manželova politického „škraloupu“. V roce 1966 byla dokonce Zdena Soldánová za svou činnost odměněna krajským vyznamenáním za velmi dobré výsledky v učebně-výchovné práci a mimoškolní činnosti.

V ovzduší politického tání druhé poloviny šedesátých let se na chvíli zdálo, že by se mohla zlepšit také situace manželů Soldánových. Prvotní očekávání se však po čase ukázalo být pouhým klamem. Karel Soldán byl sice v rámci probíhajících vojenských rehabilitací na konci dubna 1965 zvláštní komisí ministerstva národní obrany včetně navrácení hodnosti majora v záloze plně rehabilitován (od 1. listopadu 1965 povýšen na podplukovníka v záloze), na jeho postavení ve společnosti a rehabilitaci ve smyslu občanském se však i tak příliš mnoho nezměnilo.

Podle pracovních posudků z počátku dubna a poloviny června 1965, použitých v rámci Soldánova rehabilitačního řízení, nastoupil Karel Soldán do prostějovského Agrostroje „v roce 1951, a to do skladu kupovaných součástí jako skladový účetní. V rámci přechodu 70 000 administrativních pracovníků do výroby, přešel do skladu jako manipulační dělník. Později prošel ještě mnohými pracovišti-obrobny, sklad hutního materiálu, sklad řeziva, opět obrobny a nakonec po nervové nemoci znova sklad kupovaných sou-

částí. Na všech těchto pracovištích nebyly mu svěřovány odpovědné funkce částečně i jeho vinou, nejevil totiž o odpovědnější práci a lepší umístění dosti zájmu a vůbec působil dojmem zatrpklého člověka. Teprve od roku 1962 byla mu svěřena odpovědnější funkce skladníka použitelného odpadu a dále potom funkce šrotového referenta. Jeho aktivita do značné míry vzrostla a do plnění úkolů, vyvstávajících z těchto funkcí se pustil s veškerým elánem.³⁵ Podle posuzovatelů „Propuštění z armády a přěrazení z administrativy byly jistě důvody, které vedly k jeho osobní zatrpklosti a po delší dobu i k malé aktivitě v práci. Když mu byla před třemi roky svěřena ze zdravotních důvodů funkce samostatného skladníka, i když v dělnickém postavení, podstatně změnil svoji aktivitu, kterou již prokázal v poslední době ... a svoji práci vykonává odpovědně a ke vši spokojenosti. Je schopen, vzhledem ke svému vzdělání a znalostem zastávat vyšší funkce. Vůči kolektivu pracujících je snášenlivý a kolektivní... V osobním jednání je přímý, poněkud uzavřeně povahy... Má zálibu ve sportu a vyžívá se kulturně.“³⁶

Následkem rehabilitace se také Karlu Soldánovi podařilo na konci listopadu 1966 získat před lety požadované osvědčení ministerstva národní obrany o své účasti na zahraničním odboji.³⁷ Překotné události krizového roku 1968 a vydání zákona o soudní rehabilitaci daly rovněž Karlu Soldánovi impulz k dalšímu jednání. Vedle svědeckých výpovědí o svém případě, které pronesl v květnových a červnových dnech roku 1968 na Okresní prokuratuře v Prostějově, požádal také o svoji soudní a mimosoudní rehabilitaci. S odkazem na předchozí rehabilitaci, provedenou na konci dubna 1965 poukázal Karel Soldán na fakt, že se s ním krom jednorázové finanční výpomoci ve výši 5 000,- korun nikdo nebavil o náhradě a zpětvtzení do československé armády. „Protože tímto jednáním jsem byl nejen občansky, ale i hmotně a morálně poškozen, žádám, aby příslušné vojenské orgány opětovně a velmi důsledně celou moji záležitost projednaly a zejména poté, co mně byla navracena hodnost, aby mně bylo umožněno urychleně, abych se zpět vrátil do svazku armády a mohl dále vykonávat své původní zaměstnání. Vedle toho požaduji, aby mně byla poskytnuta i hmotná náhrada, zejména za můj pobyt na Mí-

³⁵ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Služebně politická charakteristika ze dne 16. června 1965.

³⁶ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Služebně politická charakteristika ze dne 8. dubna 1965.

³⁷ Osvědčením ze dne 24. listopadu 1966 byl Karel Soldán uznán účastníkem národního boje za osvobození se započtenou dobou od 12. května 1940 do 28. června 1940 v rámci pobytu ve spojeneckých zemích a od 29. června 1940 do 8. května 1945 jako příslušník československé zahraniční armády na Západě. In: Osvědčení podle paragrafu 8 zákona číslo 255/1946 Sb. ze dne 24. listopadu 1966 (archiv autora).

rově a poté, alespoň zčásti rozdíl na ztrátě služného a mého skutečného příjmu,³⁸ žádal na počátku května 1968.

Okresní soud v Prostějově shledal ve věci soudní rehabilitace Karla Soldána na počátku ledna 1969 rozhodnutí Krajského národního výboru v Olomouci z listopadu 1949, kterým byl rehabilitovaný poslán na dva roky do tábora nucených prací za neplatné. „Výpisem z rejstříku trestů bylo zjištěno, že Karel Soldán nebyl dosud trestán. Ježto tedy nejde o osobu stítilí se práce, bylo jeho návrhu na zjištění, že výrok Krajského národního výboru v Olomouci o umístění do tábora nucených prací je ze zákona neplatná, vyhověno,³⁹ konstatoval ve svém rozhodnutí prostějovský soud. Osvobozující verdikt, resp. rozhodnutí potvrzující stav z roku 1965 Karla Soldána jistě potěšilo. Marně v něm však hledal odpověď na otázky, které vznesl na počátku tohoto procesu, otázku finančního odškodnění a možnosti návratu do aktivní vojenské služby.

Sporné otázky řešily odpovědné orgány až do konce listopadu 1971! Karel Soldán byl nejprve obeznámen s faktem, že zákon o mimosoudních rehabilitacích nebyl, na rozdíl od zákona o rehabilitacích soudních, podle kterého byl jeho případ řešen, vydán. Částka 5 000,- korun, kterou obdržel v roce 1965 jako výpomoc za nezákonné věznění na Mírově, mu byla rozsudkem z ledna 1969 doplněna o další kompenzaci ve výši 8 200,- korun, čímž byla litera zákona splněna a náhrada za věznění v táboru nucené práce tudíž plně satureována. Stejným způsobem byly řešeny také vojenské hodnosti. Navrácení hodnosti majora ve výslužbě v dubnu 1965 a povýšení na podplukovníka v listopadu téhož roku považovala vojenská správa pro žadatele za dostatečnou satisfakci. Na náhradu platu ani přiznání příspěvku za službu nenašla vojenská správa zákonnou oporu a návrat Karla Soldána do aktivní služby považovalo vojenské velení s ohledem na žadatelův věk a značné odloučenosti od aktivní služby za nerealizovatelné. V prostějovském Agrostroji pracoval Karel Soldán do konce prosince roku 1972, kdy pracovní poměr na základě osvědčení o účasti na československém odboji za druhé světové války v 55 letech ukončil a od 1. ledna následujícího roku odešel do důchodu.

Zdena Soldánová se i v průběhu šedesátých a sedmdesátých let snažila režim neprovokovat. Při výkladu dějin svým žákům nezastírala fakta a vykládala dějiny tak, jak se skutečně staly. V rámci školních a mimoškolních aktivit byla oblíbená pedagožka vedoucí předmětové komise (dějepis), pomáhala začínajícím kolegům, pracovala jako kulturní referentka, jednatelka

³⁸ Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky, osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968, s. 6.

³⁹ Usnesení Okresního soudu v Prostějově ze dne 10. ledna 1969 (archiv autora).

Revolučního odborového hnutí, spravovala také žákovskou knihovnu, vedla klub mladých čtenářů, nacvičovala dětská kulturní pásma, nebo při nich alespoň asistovala, a připravovala žáky na soutěže. I poté, co na konci ledna 1979 Zdena Soldánová aktivní pedagogickou dráhu ukončila, na různých prostějovských školách pomáhala s malými přestávkami s výukou i nadále.

Kvalitativní změny přinesly do života manželů Soldánových až listopadové události roku 1989. Proklamovaná demokratizace společnosti a uzákonění občanských svobod motivovaly Karla Soldána do té míry, že již na konci ledna 1990 požádal přes Okresní vojenskou správu v Prostějově ministerstvo národní obrany „o přezkoumání mé soudní rehabilitace z května 1965 a ledna 1969, kterou považuji za naprosto nedostatečnou.“⁴⁰ Své přesvědčení opřel Karel Soldán zejména o fakt, že soudní rehabilitace „nevycházela z fixního vojenského příjmu, ale z minimální mzdy pomocného dělníka. Soudní rehabilitace také neměla žádný vliv na moje pracovní postavení, poněvadž Ministerstvo národní obrany mně o tom nevydalo potvrzení, kterým bych se mohl při hledání vhodnější práce vykázat. Byl jsem proto i nadále likvidován existenčně i společensky.“⁴¹ Karel Soldán byl zcela oprávněně přesvědčen o tom, že by z rehabilitace soudní měla vycházet i rehabilitace mimosoudní a na ni navazující úprava platu a následně i důchodu.

Než se v polovině listopadu 1990 sešla v Prostějově rehabilitační komise brněnské Krajské vojenské správy, zapojil se Karel Soldán plnohodnotně do činnosti obrozeného Československého svazu protifašistických bojovníků, jehož členem byl dávno před sametovou revolucí. Na mimořádné okresní konferenci konané dne 30. března 1990 v Prostějově byl někdejší účastník domácího i zahraničního odboje zvolen předsedou okresní buňky svazu, a od dubna 1990 pracoval také v jeho ústředí.⁴² Jeho zásluhy uznala také rehabilitační komise Krajské vojenské správy v Brně, která při povýšení žadatele na plukovníka konstatovala, že se jedná „o důstojníka, který byl vězněn na Mírově, který má nárok na výplatu odškodného za dobu 20 měsíců vězení a z tohoto titulu rovněž na příplatky k důchodovému zabezpečení. Jde však současně o příslušníka zahraniční armády, který při propouštění z armády nedostal vůbec žádné náležitosti, naopak byl bez soudu vězněn. Rovněž ne-

⁴⁰ Žádost Karla Soldána ministerstvu národní obrany ze dne 22. ledna 1990 (archiv autora).

⁴¹ Žádost Karla Soldána ministerstvu národní obrany ze dne 22. ledna 1990 (archiv autora).

⁴² *Podplukovník Karel Soldán – Nic není zapomenuto, nikdo nebude zapomenut.* In: Stráž lidu, 11. července 1990, s. 3.

požívá žádné náležitosti bývalého vojáka z povolání, tj. především vojenský důchod. Ve všech těchto směrech je třeba uskutečnit hmotné odškodnění.⁴³

Závěr života strávil plukovník Karel Soldán společně se svou manželkou Zdenou v Prostějově. Nadále se živě zajímal o společenské dění, navštěvoval srazy veteránů a poskytoval informace o druhé světové válce a represích 50. let. Jeho život se uzavřel 2. srpna 2001 v Prostějově.⁴⁴ Po pohřbu na městském hřbitově v Prostějově o osm dní později byly hrdinovy tělesné ostatky uloženy do rodinného hrobu na místním hřbitově. Zdena Soldánová byla aktivní až do vysokého věku a vedle organizování pomaturitních sjezdů svého ročníku ráda navštěvovala srazy svých žáků a studentů, a stejně jako kdysi její manžel vyvracela nepravdy o československém odboji za druhé světové války a jeho představitelích.⁴⁵ Zdena Soldánová zemřela 17. července 2013 a po posledním rozloučení na prostějovském městském hřbitově byla pohřbena po boku svého manžela.

Případ manželů Soldánových je jedním z mnoha příkladů komunistické zvůle, uplatňované na lidech, jejichž původ a morální hodnoty se neslučovaly s požadavky vládnoucí garnitury. Zveřejňování těchto příběhů pomáhá odkrývat zločinnost komunistického režimu a dokumentovat dějinnou paměť národa.

⁴³ Zápis o rehabilitačním řízení ze dne 14. listopadu 1990 (archiv autora). Po vydání zákona č. 87/91 Sb. o mimosoudních rehabilitacích byl Karel Soldán odškodněn za nezákonné věznění také finančně (odpověď Ministerstva vnitra ze dne 27. ledna 1992).

⁴⁴ Úmrtní list ze dne 8. srpna 2001 (archiv autora), smuteční oznámení (archiv autora); *Odešel Karel Soldán, bojovník za svobodu naší vlasti*. In: Prostějovský večerník, 20. srpna 2001, s. 5.

⁴⁵ Např. na konci listopadu 2008 se obrátila na Český svaz bojovníků za svobodu a Československou obec legionářů ve věci neoprávněného udělení Řádu bílého lva prezidentem republiky Jiřím Zemanem za zásluhy o obranu a bezpečnost státu a vynikající bojovou činnost za 2. světové války. Kopie dopisu Zdeny Soldánové Českému svazu za svobodu a Československé obci legionářské ze dne 30. listopadu 2008 (archiv autora).

Přílohy

Obr. 1

Karel Soldán ve vojenské uniformě, archiv autora

Obr. 2

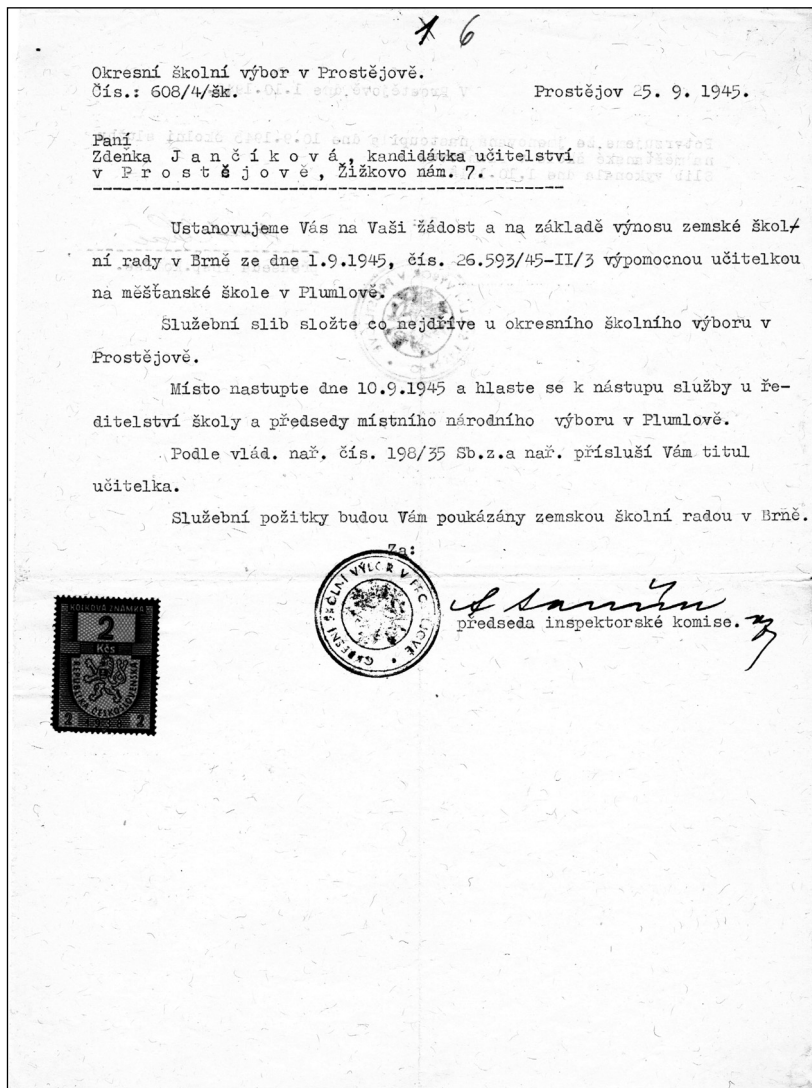
Zdenka Soldánová jako učitelka v plumlovské škole, druhá polovina čtyřicátých let, archiv autora

Obr. 3

Svatební fotografie manželů Soldánových, Prostějov 1947,
archiv autora

Příloha 1

Jmenovací dekret Zdenky Soldánové, 1945,
archiv autora

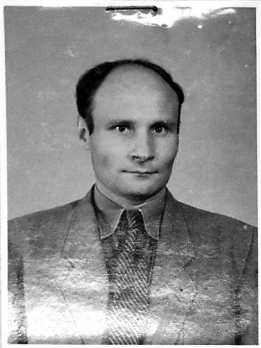
Příloha 2

II. část.

Údaje velitelství tábora

o chovance-ci S o l d á n Karel
nar. 26.10.1917

Otisk prstů: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Zvláštní znamení:
nemá

I. Přesuny z TNP do TNP:

Č.	Datum odjezdu z TNP a název TNP	Datum příjezdu do TNP a název TNP	Důvod přesunu:	S chovancem-kou zašleme úložné neb u něho-ni máme pohledávku. Částka.
1		21.1.50. Mírov	Zařazen kom.č.14 Olomouc na 24 měs.	
2	M. F. SA Jurov		Popraven na písku NW Olomouc MNB č. B/4-52066/20-51a 21.54	Máme pohledávku 2. OK 1/2
3				
4				
5				

MNB - č. 251/50. 1

Příloha 3

Ú ř e d n í z á z n a m .

Do spisu.

Při revisním aktu, v záležitosti přešetření všech chovanců
TNP Mírov, zjistila smíšená komise, že zařazení

SOLDÁNA *Amela*

do TNP bylo neoprávněné.

Na návrh komise rozhodl ministr, národní obrany, aby jmeno-
vaný byl z TNP propuštěn.

K propuštění došlo dne *11. května* 1951.

Č a d e k .

Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky,
Osobní spis Soldán Karel, Doklad o neoprávněném věznění, 1951

Příloha 4

Opis protokolu
sepsaného na okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968
v 10,45 hodin.
Přítomni: dr Václav Šáňa
Vilášková, zapisovatelka
Dostavil se Karel Soldán, nar. 26.10.1917, bytem Čelechovice
č. 152 okr. Prostějov, Agrostroj
Prostějov,
a po poučení podle § 13 zákona o pro-
kuratuře uvádí:

Jak jsem se dočetl v tisku i v rozhlasu, mají občané možnost obracet se se svými poznatky o činnosti státních i okresních orgánů na prokuraturu nebo na soud. Protože jsem byl také v důsledku hrubých nezákonností osobně postižen, činím o tom toto oznámení:

Za první republiky jsem byl jako aktivní voják. Sloužil jsem až do r.1939 v hodnosti poručíka a v roce 1939 po okupaci po odchodu z armády jsem pracoval jako úředník ve všeobecném pensijním ústavu v Brně. Protože jsem měl určité znalosti jak s lidmi, tak i jinak, zapojil jsem se do ilegální činnosti na úseku zajišťování přechodu mnohých osob mimo území protektorátu. Šlo výhradně o osoby, které byly hledány gestapem. Tato činnost však byla gestapem odhalena a proto jsem se rozhodl v r.1940 uprchnout do zahraničí, což se mně podařilo a já jsem se dostal přes Maďarsko, Jugoslaviu, Řecko, Turecko až do Bejrútu, kde se však nejen mně, ale i mnohým dalším nepodařilo odejet do Francie, takže jsme na území Palestýny museli zůstat. Tam jsme založili spolu s dalšími funkcionáři býv. československé armády československou vojenskou jednotku, která bojovala na území středního Východu a v Africe. S jednotkou jsem prodělal jako aktivní voják všechny boje a tažení. V roce 1943 jsme pak byli odveleni do Anglie, kde ovšem jsem již počal sloužit u štábu a to na ministerstvu národní obrany. Byl jsem tehdy považován za schopného důstojníka a proto jsem byl také na svou funkci zařazen. Na MNO jsem sloužil až do konce války a do republiky jsem se vrátil v červnu 1945. Po svém návratu jsem opět sloužil v armádě v hodnosti majora a to na různých místech. Po únoru 1948 přesně

Vojenský ústřední archiv, Správní archiv armády České republiky,
Osobní spis Soldán Karel, Opis protokolu sepsaného
na Okresní prokuratuře v Prostějově dne 3. května 1968,
archiv autora

RESUMÉ

ŽIVOT PO BOKU VÁLEČNÉHO HRDINY (SOUŽITÍ MANŽELŮ SOLDÁNOVÝCH V POÚNOROVÉM ČESKOSLOVENSKU)

Období po „vítězném“ únoru 1948 nastavilo zrcadlo československé společnosti. Výměna elit, která poznamenala životy tisíců, postihla také manžele Zdeny a Karla Soldánovi z Prostějova. Zatímco na bývalého aktivního účastníka domácího i zahraničního odboje za druhé světové války čekalo vězení v pevnosti Mírov, prodělala jeho manželka v rámci své učitelské profese přerod z aktivní komunistky v odpůrkyni režimu. Předkládaná studie popisuje život manželů Soldánových ve druhé polovině 20. století a jejich boj za svobodu a demokracii.

Klíčová slova: komunismus, Prostějov, perzekuce, armáda

SUMMARY

LIFE WITH A WAR HERO (MARRIAGE OF ZDENA AND KAREL SOLDAN IN COMMUNIST CZECHOSLOVAKIA)

The era after the successful communist coup in February 1948 showed the true character of Czech society. The shift of the elite power structure which changed lives of thousands also touched the lives of a married couple Zdena and Karel Soldan from Prostějov. While the former active fighter in the Czech and foreign resistance faced imprisonment in Mírov fort, his wife transitioned from an active communist to a system antagonist during her teaching career. This study maps the life of the Soldans and their fight for freedom and democracy in the second half of the 20th century.

Keywords: communism, Prostějov, persecution, army

Translated by Mgr. Tereza Kalousková

Mgr. Kamil Rodan, Ph.D.
Oddělení historického výzkumu
Slezský ústav, Slezské zemské muzeum
OHV-SÚ
Nádražní okruh 31
746 01 Opava
Česká republika
e-mail: Rodan@szm.cz